

نقش رهبری، برنامه ریزی و نظارت بر سیستم آموزش عالی در توسعه حسابداری دانشگاهی ایران

دکتر مهدی پیری سقرلو

دانش آموخته دکتری حسابداری، گروه حسابداری، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تنکابن

دکتر آرش تحریری^۱

استادیار، گروه حسابداری، دانشکده مدیریت، دانشگاه تهران

دکتر رضوان حجازی

استاد، گروه حسابداری، دانشکده علوم اقتصادی و اجتماعی، دانشگاه الزهرا

دکتر محمود صمدی لرگانی

استادیار، گروه حسابداری، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تنکابن

(تاریخ دریافت: ۲۵ دی ۱۳۹۹؛ تاریخ پذیرش: ۱۲ اردیبهشت ۱۴۰۰)

هدف: هدف این پژوهش کشف برخی از مسائل مربوط به نقش رهبری، برنامه ریزی و نظارت بر سیستم آموزش عالی در توسعه حسابداری دانشگاهی در ایران می باشد. روش: روش تحقیق پژوهش حاضر کیفی با رویکرد تحلیل محتوا، پارادایم تحقیق تفسیری و روش پژوهش از منظر هدف اکتشافی می باشد. روش گردآوری داده ها، مصاحبه غیرساختارمند با ۲۱ نفر از اساتید حسابداری که در پیدایش و توسعه رشته حسابداری دانشگاهی نقش مهمی را داشته اند می باشد. مصاحبه های پژوهش طی سه مرحله رمزگذاری باز، محوری و گزینشی مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. یافته ها: نتایج به شکل گیری یک شبکه ارتباط مقوله ها انجامید که در این شبکه، ۱۰ مقوله اصلی در ارتباط با توسعه آموزش حسابداری در دانشگاه های ایران شناسایی و تبیین شد. نتیجه گیری: یافته های پژوهش نشان داد که رهبری، برنامه ریزی و نظارت بر سیستم آموزش عالی در توسعه حسابداری دانشگاهی ایران از اهمیت به سزایی برخوردار است. همچنین تحقق توسعه حسابداری در دانشگاه های ایران مستلزم تدوین و اجرای برنامه استراتژیک و نقشه راه توسعه حسابداری می باشد. با توجه به یافته های پژوهش توسعه حسابداری دانشگاهی در ایران حمایت ویژه دولت و مشارکت جمعی سیستم آموزش عالی کشور، دانشگاه ها و مراکز آموزش عالی مجری آموزش حسابداری را می طلبد.

واژه های کلیدی: آموزش حسابداری، دانشگاه های ایران، رهبری آموزشی، برنامه ریزی و نظارت آموزشی.

¹ arashtahriri@ut.ac.ir

مقدمه

گسترش بی رویه دوره‌های آموزشی دانشگاه‌ها، پایین آمدن کیفیت آموزش و تدریس، به روز نبودن و کاهش سطح کیفی اعضای هیئت علمی، عدم تناسب محتوا و برنامه‌های درسی با نیازهای روز جامعه، کاهش شأن دانشگاه و انسان دانشگاهی، عدم هماهنگی بین دانشگاه‌ها با جامعه، پایین بودن سطح دانش، بینش و توان دانش آموختگان، افزایش نرخ دانش آموختگان بیکار و جویای کار، فقدان هدف گذاری مبتنی بر نیاز و نبود فرصت‌های برابر از جمله مسائل راهبردی هستند که دانشگاه‌ها، مدیران و برنامه ریزان آموزش عالی با آن رو به رو هستند. تغییر و تحول در سیستم پویای دانشگاه و توسعه متعادل و نظام مند آن، نیازمند تفکر و عمل برنامه ریزی، مدیریت و سازگاری با محیط درون سازمانی و محیط بیرونی دانشگاه به منظور پاسخ‌گویی به نیازهای جامعه در ابعاد مختلف اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی است. سیستم دانشگاهی به عنوان یکی از سیستم‌های زیر مجموعه و جزء سیستم آموزش عالی و سیستم اجتماعی است. بدین جهت، این سیستم متأثر از سایر سیستم‌های آموزش عالی، سیستم آموزشی کشور و سیستم‌های پیرامونی نظیر سیستم‌های سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی است [۶]. تجزیه و تحلیل آموزش عالی در کشور نشان می‌دهد که نظام آموزش عالی هیچ‌گاه از یک برنامه منسجمی برخوردار نبوده و توجه به آموزش عالی در سالهای پس از انقلاب نیز یک بعدی بوده است، به طوری که در این دوره، بدون توجه به نیاز واقعی بخش‌های تولیدی و خدماتی فقط به رشد کمی آموزش پرداخته شده است، به گونه‌ای که هم اکنون با خیل عظیم فارغ التحصیلانی روبه‌رو هستیم که در عرصه کار از توانمندی‌های لازم برخوردار نیستند یا آموزش آن‌ها در راستای نیازمندی‌های بخش‌ها نیست. با این وجود، براساس عوامل مختلفی، برنامه‌های راهبردی تدوین شده برای این دانشگاه‌ها، نتوانسته است به آن‌ها قابلیت راهبردی بدهد و در نتیجه، این برنامه‌ها علاوه بر اینکه بعضاً با شکست مواجه گردیده است، نگرش ذینفعان و مخاطبان را به اهمیت برنامه ریزی راهبردی تغییر نداده است [۱۴]. مدل سیاست‌گذاری در آموزش عالی ایران بیشتر تحت تأثیر ایدئولوژی رسمی و بیش از حد سیاسی و کمتر عقلانی و اجتماعی است. مشارکت نظام‌مند و قانونمند سازمان‌های حرفه‌ای و پژوهشی مستقل و نهادهای متنی دانشگاهیان در سیاست‌گذاری آموزش عالی مناقشه‌آمیز است [۱۳]. با آغاز دهه ۱۹۷۰، حسابداری به عنوان یک رشته دانشگاهی توسعه یافت و برخلاف برخی رشته‌های دانشگاهی از قبیل جامعه‌شناسی، تجربه حسابداری از دهه ۱۹۷۰ تا به حال رشد قابل توجهی داشته است [۱۶]. گسترش کمی نظام آموزش عالی بدون توجه به ظرفیت‌های موجود و توان بافت اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جامعه، کاهش کیفیت نظام آموزش عالی نیز به دنبال خواهد داشت. این چالش‌ها لزوم مسئولیت‌پذیری و پاسخگویی را در نظام آموزش عالی ایران منجر شده است و نظام دانشگاهی را وادار به باز اندیشی در ساختار، رسالت، اهداف، کارکردها و فرایندهای خود نموده است. از آنجا که دانشگاه‌ها از جمله مهمترین نهادهایی هستند در توسعه و پیشرفت علوم و دانش تاثیرگذار هستند و جوامع جهت رشد و توسعه به آنها نیاز دارند رهبری، برنامه ریزی، نظارت، شفافیت، پاسخ‌گویی و بهبود کیفیت آموزشی در آنها الزامی است [۱۵]. در این راستا پژوهش حاضر نظرات و تجربیات اساتید با تجربه حسابداری در خصوص نقش رهبری، برنامه ریزی و

نظارت بر سیستم آموزش عالی را در توسعه حسابداری در دانشگاه‌های ایران را مورد بررسی قرار می‌دهد. این پژوهش قصد دارد با مراجعه به تجربیات افرادی که از خبرگان آموزش حسابداری دانشگاهی در ایران بوده‌اند، به سه سوال اصلی تحقیق (نقش رهبری در سیستم آموزش عالی در توسعه حسابداری دانشگاهی ایران چگونه است؟ نقش برنامه ریزی در سیستم آموزش عالی در توسعه حسابداری دانشگاهی ایران چگونه است؟ و نقش نظارت بر سیستم آموزش عالی در توسعه حسابداری دانشگاهی ایران چگونه است؟) پاسخ دهد. مقاله حاضر در صدد پاسخ به سوالات پیشگفته است تا از این طریق شناخت بیشتری از رهبری، برنامه ریزی و نظارت بر سیستم آموزش عالی و دانشگاه‌های ایران به دست آید و مبنایی برای تقویت و توسعه آموزش حسابداری در دانشگاه‌های ایران فراهم شود. در رابطه با پژوهش حاضر می‌توان گفت که، در ادبیات داخلی ایران کمتر به موضوع مورد بررسی این پژوهش، پرداخته شده است. بنابراین پژوهش حاضر می‌تواند در سطح کلان جهت تدوین و عملیاتی نمودن برنامه استراتژیک توسعه آموزش حسابداری، شناسایی و رفع موانع موجود و همچنین با رهبری، برنامه ریزی و نظارت مناسب بر آموزش حسابداری و نهایتاً منجر به توسعه، بالندگی و پیشرفت آموزش حسابداری در دانشگاه‌ها شود.

مبانی نظری و مروری بر پیشینه پژوهش

مبانی نظری

تحصیلات حسابداران در ایالات متحده از اوایل دهه ۱۸۰۰ به عنوان کارآموزی زیر نظر حسابداران باتجربه آغاز شد [۲۶]. در گذشته این روش یادگیری و ورود به یک حرفه در ایالات متحده، انگلستان و سایر کشورها نه تنها برای حسابداران بلکه برای سایر مشاغل نیز معمول بوده است و ریشه آن را می‌توان در عملکرد اصناف جستجو کرد. دست اندرکاران تاسیس اولین دوره‌های حسابداری در دانشگاه، آموزش تئوری و مفاهیم گسترده حسابداری را ترسیم می‌کردند. در اوایل قرن بیستم، دنیای آکادمیک تحت تأثیر رویکرد دیویی (۱۹۱۶) قرار گرفت، وی عبارت آموزش از طریق شغل را معرفی کرد، که نیاز به آموزش پیشرفته، دارای چالش فکری است و هدف آن منافع اجتماعی است. دیویی مبانی فلسفی را ارائه داد که گنجانیدن حسابداری در برنامه‌های درسی دانشگاه را با ترکیب مهارت‌های علمی و عملی توجیه کرد [۲۳، ۲۹]. از قرن نوزدهم تا پایان قرن بیستم، فراخوان‌های متعددی جهت اصلاحات آموزش حسابداری وجود داشته است، از جمله فراخوان مترقیان، گزارش‌های پیرسون و گوردون و هاول (۱۹۵۹)، گزارش کارنگی (۱۹۸۶) و انجمن حسابداری آمریکا (۱۹۸۶)، کمیته سازمان‌های حمایت‌کننده کمیسیون (۱۹۸۷) و گزارش‌های کمیته تغییر آموزش حسابداری (۱۹۹۰) بوده است. انجمن حسابداری آمریکا در سال ۱۹۸۶، ۲۸ توصیه ویژه ارائه داد که همه آن‌ها جهت دستیابی به دو هدف اصلی از جمله: (۱) رویکرد آموزش حسابداری به عنوان عملکرد توسعه و انتقال اطلاعات جهت تصمیم‌گیری اقتصادی (۲) یادگیری دانشجویان به عنوان هدف اصلی در کلاس‌های دانشگاهی می‌باشد [۲۰]. تا پیش از قرن بیستم در هیچ یک از دانشگاه‌های غرب، آموزش حسابداری به صورت رسمی رایج نبوده است. در اوایل این قرن بود که اولین برنامه آموزشی در آمریکا در مدرسه بازرگانی وارتن که یکی از دانشکده‌های دانشگاه پنسیلوانیاست، ارائه شد. در آغاز استادان رشته حسابداری عمدتاً حسابداران تجربی بوده و روش تدریس آن‌ها به شیوه

تدریس مبتنی بر حل مساله استوار بوده است. در دهه دوم قرن بیستم ۵۲ مدرسه عالی و دانشگاه اقدام به ارائه دروس حسابداری کردند [۱۱].

آموزش عالی نوین ایران، از زمان تاسیس دارالفنون و سپس دانشگاه تهران تا به امروز شاهد تحولات عمده‌ای در ابعاد گوناگون از جمله تحولات ساختاری بوده و از جایگاه عدم تمرکز به سمت تمرکز، تاسیس ستاد انقلاب فرهنگی در سال ۱۳۵۹، تشکیل شورای عالی انقلاب فرهنگی و شورای عالی برنامه ریزی در سال ۱۳۶۳ حرکت کرده است و مجدداً از سال ۱۳۷۹ با تصویب برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی کشور گرایش به عدم تمرکز در آموزش عالی ایران به صورت های مختلف از جمله واگذاری اختیارات برنامه ریزی درسی به دانشگاه‌ها نمود پیدا کرده است. طبق ارزیابی های انجام شده از چهار برنامه پنج ساله توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی کشور (۱۳۸۸-۱۳۶۸)، آموزش عالی ایران با چالش های متعددی همانند تاثیرپذیری منفی کیفیت ناشی از رشد کمی، تداوم برنامه و شیوه‌های سنتی و آماده نشدن دانشجویان برای مواجهه با مسائل و نیازهای جامعه، پایین بودن تولید دانش سازمان یافته و غیره روبرو بوده است [۱۱]. ورود حسابداری دانشگاهی به ایران از اوایل دهه ۱۳۲۰ خورشیدی آغاز شد و استادانی مانند اسماعیل عرفانی، حسن سجادی نژاد، ابوالقاسم خردجو، محمد مهدی سمیعی، عزیز نبوی و دیگران که برای ادامه تحصیل به خارج از کشور رفته بودند، برخی با مدرک فوق لیسانس و برخی با مدرک دکترا، حسابدار خبره انگلستان شدند و به کشور بازگشتند و تدریس حسابداری را در ایران شروع کردند [۸].

برنامه ریزی آموزشی روشی مصوب برای تحقق آموزشی باکیفیت آینده افراد و سازمان ها می باشد. به گفته مولا و لی (۲۰۱۲)، موفقیت در اجرای برنامه درسی به ساختار انعطاف پذیر برنامه، علاقه توسعه دهندگان، آموزشهای ضمن خدمت مدرسان در راستای پیاده سازی و همچنین به میزان علاقه دانشجویان وابسته است [۲۷]. طبق نظر (انیس ورد، ۲۰۰۱) در طراحی، بازنگری در برنامه‌های درسی حسابداری ضرورت دارد بر مهارتهای ارتباطی، مهارتها و نگرش های فردی، مهارت های حل مسئله و همچنین تفکر انتقادی تأکید شود [۲۲].

فرایند سیاستگذاری برای بخش دانش بدون مشارکت کامل و همه جانبه کنشگران واقعی این بخش، برای آنها، بی‌معنا خواهد بود و در نتیجه، کارایی و اثربخشی لازم را نیز نخواهد داشت. از یک سو دانشگاهها باید در چرخه‌های تصمیم‌سازی برای سیاستگذاری و برنامه‌ریزی آموزش عالی نقش مؤثری داشته باشند و از سوی دیگر، از دانشگاهیان انتظار می‌رود از طریق پویاییهای گروهی و حرفه‌ای و تخصصی خود در همه برنامه‌های دانشگاهها و مراکز آموزش عالی و پژوهشی مشارکت کنند. لازم است فرایندهای تعامل خلاق و مشارکت مؤثر دانشگاهیان به صورت قانونمند، نظام‌مند و نهادینه فراهم باشد و به صورت مشورت‌گیریهایی از نوع سنتی و هیئتی و پیشنهاد خواهی های دلخواهی دولت به شکل نامؤثر و بدون تضمین های لازم نباشد. انتظار می‌رود که دانشگاهیان در همه مراحل فرایند برنامه‌ریزی (تقریرمأموریت، تعیین اهداف، نیازسنجی، اولویت‌گذاری، شرح عملیات، ارزشیابی، تجدیدنظر و اصلاحات) نقشی مؤثر، حضوری خلاق و تعاملی تعیین کننده داشته باشند [۱۳]. مدیران دانشگاهی با قبول رهبری، نقش‌های

خود را ایفا می‌کنند. همچنین بین یادگیری دانشجویان و عملکرد رهبری ارتباط قوی وجود دارد [۲۸]. هدف اصلی رهبران دانشگاه و مربیان، ارائه خدمات و عملکرد آموزشی مناسب به دانشجویان می‌باشد. برای دستیابی به اهداف مطلوب، لازم است ابتکار عمل، انگیزه و نوآوری در رهبران دانشگاه‌ها و سیستم آموزش عالی و همچنین دانشجویان وجود داشته باشد. امروزه ارزیابی آموزشی یکی از موضوعات بحث برانگیز در آموزش عالی است. ارزیابی به عنوان بازخورد، بیشتر بر روی روش‌های بهبود یادگیری دانشجویان متمرکز است. در نتیجه ارزیابی آموزشی، منجر به یادگیری‌های باکیفیت دانشجویان می‌شود [۲۵]. همچنین در دانشگاه‌ها و موسسات آموزش عالی لازم است، تمامی کارکردهای آموزش عالی مورد تاکید قرار گیرند. آموزش که یکی از کارکرد اساسی آموزش عالی محسوب می‌شود، نباید به دلیل پیچیدگی و چندوجهی بودن فعالیت‌های تشکیل دهنده آن و فقدان ملاک‌ها و استانداردهای مورد قبول همگان مورد غفلت قرار گیرد [۱۷].

ضرورت ارزشیابی و نظارت در آموزش عالی

ارزیابی از نظام‌های آموزشی یکی از ضروریات پویایی این نظام‌ها است. به عبارت دیگر، عدم وجود فرآیند ارزیابی و نظارت مستمر در نظام‌های آموزشی، موجب رکود آن‌ها می‌گردد. کیفیت آموزشی و پژوهشی از جمله دغدغه‌هایی است که همیشه نظام‌های دانشگاهی برای دستیابی به آن تلاش می‌کنند. ارتقای مستمر کیفیت آموزش عالی مستلزم استفاده از ارزیابی و نظارت آموزشی است [۱۵].

پیشینه پژوهش

آدلر، میلن و استرینگر (۲۰۰۰) به نظرسنجی مدرسان حسابداری در شناسایی و غلبه بر موانع رویکردهای یادگیر محور در آموزش حسابداری پرداختند. یافته‌های آنان نشان داد که، موانعی چون عدم آمادگی دانشجویان، سازوکارهای ناکافی حمایت از مدرسان و شیوه‌های آموزشی مدرسان و همچنین ماهیت و دامنه این موانع باعث ایجاد تردید و فقدان رویکردهای یادگیرنده محور می‌شود. زیرا به مدرسان حسابداری زمان و فرصت کافی جهت همسو نمودن آموزش‌های تئوری و حرفه‌ای داده نمی‌شود [۲۱]. صالح (۲۰۰۸) به بررسی عوامل موثر بر ایجاد حسابداری دولتی در مالزی پرداخت. یافته‌ها نشان داد که، وزارت خزانه داری، از جمله گروه حسابداران، نقش مهمی در توسعه حسابداری دولتی در مالزی ایفا کرده‌اند. همچنین تا حدی سیاستمداران و تغییرات تکنولوژیکی نیز می‌تواند بر روی حسابداری دولتی مالزی تأثیرگذار باشد [۳۰].

تافور کارتنگ، کوفیو کاگان (۲۰۱۳) به بررسی کیفیت آموزش حسابداری در دبیرستان عالی غنا پرداختند. یافته‌ها نشان داد که آموزش حسابداری فاقد استانداردهای باکیفیت مورد انتظار است. همچنین مدرسان حسابداری در اجرای برنامه‌های درسی براساس دستورالعمل‌های مصوب آموزش حسابداری، از ابزار و امکانات آموزشی استفاده نمی‌کنند و مشارکت آموزشی در زمینه دروس حسابداری فاقد ماهیت و محتوای لازم می‌باشد [۳۱].

آسونیتا (۲۰۱۵) به بررسی تکامل آموزش حسابداری و توسعه مهارت‌ها پرداخت. نتایج پژوهش نشان داد که، آموزش عالی طی دهه‌های گذشته در اصلاح مستمر بوده و منجر به تغییر آموزش حسابداری همگام

با شرایط اقتصادی که به سرعت در حال تغییر می باشد شده است [۲۰]. ایلبایومی، اوادالله و باسونی (۲۰۱۹) به بررسی توسعه حسابداری و حسابرسی در مصر با تاکید بر مبدا، رشد، عمل و عوامل موثر پرداختند. نتایج پژوهش آنان نشان داد، که عوامل سیاسی، اقتصادی، دولتی، قانونی و فرهنگی در توسعه حسابداری و حسابرسی در مصر نقش به سزایی دارد [۲۴].

نوروش، مهرآذین، عساریان (۱۳۹۱) به مطالعه اختلاف نظرات میان مدرسان، حسابرسان مستقل، حسابداران شاغل و فارغ التحصیلان اخیر رشته حسابداری در رابطه با برنامه درسی مطلوب در دوره کارشناسی حسابداری پرداختند. مطالعه آنان نشان داد که، مدرسان حسابداری دانشگاه، حسابرسان مستقل، حسابداران شاغل و فارغ التحصیلان اخیر رشته حسابداری در مورد درس مبانی کامپیوتر به عنوان با اهمیت ترین و دو درس روانشناسی عمومی و مبانی جامعه شناسی به عنوان کم اهمیت ترین درس پایه اتفاق نظر داشته‌اند. دروس حسابداری میانه ۱ و ۲ به عنوان با اهمیت ترین دروس و درس اصول تنظیم بودجه به عنوان کم اهمیت ترین درس اصلی و تخصصی انتخاب شدند. دروس نرم افزارهای کاربردی حسابداری (عملی) و سیستم های اطلاعاتی حسابداری (AIS) به عنوان با اهمیت ترین و درس حسابداری و بانکداری اسلامی به عنوان کم اهمیت ترین دروس جدید پیشنهادی انتخاب شدند [۱۸].

پرتوی، ابراهیمی رومنجان و همتی (۱۳۹۳) به بررسی و شناسایی نگرش حاکم بر آموزش حسابداری در دانشگاه‌ها (دیدگاه سنتی یا دیدگاه اخلاقی) پرداختند. نتایج تحقیق بیانگر این است که، رویکرد حاکم بر آموزش حسابداری در دانشگاه‌های مورد بررسی، رویکرد سنتی بوده و آموزش حسابداری در این دانشگاه‌ها با دیدگاه اخلاقی و پژوهشی صورت نمی گیرد. همچنین بین رویکرد حاکم بر آموزش حسابداری در دانشگاه‌های مختلف، تفاوت معناداری مشاهده نشد. مشخص شد که معیارهای آموزش اخلاقی و نوین در حسابداری در دانشگاه‌های مورد بررسی در پائین ترین سطح در حال ارائه می باشد [۱۹].

جامی، حسینی (۱۳۹۸) به بررسی موانع و مشکلات موثر بر آموزش و به کارگیری حسابداری زیست محیطی از منظر دانشجویان حسابداری پرداختند. نتایج نشان داد عدم کفایت واحدهای درسی مربوطه، کمبود منابع آموزشی مناسب و به روز و عدم کفایت آموزشهای کافی در دانشگاه‌ها از جمله موانع آموزشی در اجرای حسابداری محیط زیست می باشد [۷].

دیانتی دیلمی (۱۳۹۹) به مطالعه الگوی عوامل مؤثر بر بالندگی حسابداری در ایران پرداخت. نتایج حاکی از این است که، حسابداری در ایران هنوز به مرحله بالندگی نرسیده است. درضمن عوامل هفت گانه تاثیر گذار بر بالندگی حسابداری در این کشور شامل، زیست بوم نظام آموزش عالی، زیست بوم اقتصاد، زیست بوم سیاسی، زیست بوم فرهنگی، زیست بوم اجتماعی، زیست بوم حکمرانی خوب، زیست بوم قانون گذاری و نظارت حرفه‌ای می باشد. با توجه به تاثیرگذاری و تاثیرپذیری عوامل فوق الذکر بر یکدیگر، بالندگی حسابداری محقق نخواهد شد تا زمانی که در تمامی این عوامل بهبود حاصل شود [۹].

رحمانی، بختیاری، ولی زاده لاریجانی (۱۳۹۹) به بررسی استفاده از استانداردهای بین المللی گزارشگری مالی در برنامه آموزشی دانشجویان رشته حسابداری در ایران پرداختند. نتایج نشان داد که، دانشگاه‌ها برای گنجانیدن استانداردهای بین المللی گزارشگری مالی در برنامه درسی دانشجویان آمادگی لازم را

ندارند و برای به کارگیری آن‌ها باید به کمبود کتب، منابع مناسب و امکانات مورد نیاز و همچنین کمبود نیروی حرفه ای با تجربه و دانش توجه شود [۱۰].

پیری سقرلو، تحریری، حجازی (۱۴۰۰) به مطالعه توسعه حسابداری در دانشگاه های ایران پرداختند. در پژوهش آنان، ۳۰ مقوله اصلی در ارتباط با توسعه آموزش حسابداری در دانشگاه های ایران شناسایی و تبیین شد. یافته ها نشان داد که، حسابداری نوین محصول دانشگاه است و این نقش آفرینی در ایران، از زمان ایجاد دوره های تحصیلات تکمیلی پررنگ تر شده است. همچنین نتایج پژوهش آنان گویای این است که به طور کلی ۳۰ عامل در ترسیم چهره فعلی حسابداری دانشگاهی در ایران نقش داشته اند. خبرگان معتقدند آموزش و پژوهش حسابداری دانشگاهی در ایران، وامدار کشورهای غربی، به خصوص آمریکا و انگلستان است و در مقایسه با کشورهای همسایه منطقه، از کمیت و کیفیت بیشتری برخوردار است [۳].

پیری سقرلو، تحریری، حجازی، صمدی لرگانی (۱۴۰۰) به بررسی تاثیر عناصر آموزش بر توسعه حسابداری در دانشگاه های ایران: تاریخ شفاهی پرداختند. یافته های پژوهش آنان نشان داد که عناصر آموزش (آموزش دهنده، آموزش گیرنده، سرفصل های آموزشی، ابزار، محیط و امکانات آموزشی، منابع و محتوای آموزشی، ملاحظات خاص و سیستم نظارت و کنترل کیفیت در دانشگاه های ایران) بر توسعه حسابداری دانشگاهی موثر می باشد [۴].

روش شناسی پژوهش

روش تحقیق پژوهش حاضر از نوع پژوهش های کیفی با رویکرد تحلیل محتوا می باشد. ابزار گردآوری داده ها در این پژوهش مصاحبه غیر ساختار مند یا مصاحبه عمیق و غیر رسمی با اساتید با تجربه حسابداری ایرانی می باشد. روش نمونه گیری این پژوهش، نمونه گیری تئوریک می باشد. مراحل اجرای این پژوهش شامل تدوین پرسش های پژوهش، گردآوری داده ها، کدگذاری داده ها، نوشتن یادداشت تحلیلی، ثبت اندیشه ها و تفسیر خود از داده ها، نگارش و تدوین نظریه می باشد. در پژوهش حاضر پارادایم تحقیق تفسیری، روش تحقیق کیفی و نوع تحقیق اکتشافی است، در پژوهش حاضر نیاز به فرضیه وجود ندارد. لذا سوال های باز این پژوهش عبارت است از:

نقش رهبری در سیستم آموزش عالی در توسعه حسابداری دانشگاهی ایران چگونه است؟

نقش برنامه ریزی در سیستم آموزش عالی در توسعه حسابداری دانشگاهی ایران چگونه است؟

نقش نظارت بر سیستم آموزش عالی در توسعه حسابداری دانشگاهی ایران چگونه است؟

اطلاعات جمعیت شناختی مصاحبه شوندگان

مصاحبه شوندگان عمدتاً دارای تجربه و سابقه درخشان در موضوع آموزش، تدریس، تالیف کتب مختلف و سابقه اجرایی در حسابداری می باشند و در دانشگاه های تهران، علامه طباطبائی، شیراز، الزهراء، بین المللی امام خمینی، آزاد و خاتم سابقه تدریس و اکثراً دارای عضویت در هیات علمی گروه حسابداری دانشگاه های مذکور می باشند. علاوه بر سوابق پیشگفته، مصاحبه شوندگان دارای سوابق مدیریت و عضویت در کمیته آموزش و تحقیقات و سایر کمیته های تخصصی سازمان حسابرسی، عضویت در هیات مدیره و

کمیته‌های تخصصی جامعه حسابداران رسمی ایران و هیات مدیره انجمن های علمی و حرفه‌ای حسابداری، هیات مدیره سازمان بورس و اوراق بهادار می باشند، به طور کلی مصاحبه شوندگان از نظر سابقه آموزش دانشگاهی و حرفه‌ای در حوزه حسابداری از سطح بالایی برخوردار هستند. در ادامه طبق جدول ۱ اطلاعات جمعیت شناختی مصاحبه شوندگان ارائه می‌شود:

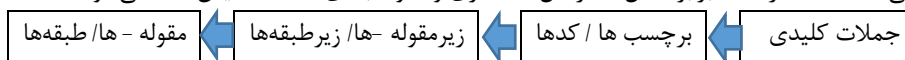
جدول ۱. خلاصه اطلاعات جمعیت شناختی مصاحبه شوندگان

متغیر	شرح	فراوانی	جمع	درصد	جمع درصد	توضیحات
مرتبه علمی	استاد	۷	۲۱	۳۳,۳۵	۱۰۰	اکثریت مصاحبه شوندگان (۳۳,۳۵ درصد) دارای مرتبه علمی استاد می باشند
	دانشیار	۵		۲۳,۸		
	استادیار	۴		۱۹,۰۵		
	مدرس	۵		۲۳,۸		
جنسیت	مرد	۲۰	۲۱	۹۵,۲	۱۰۰	مقوله نمایندایی جنسیت این پژوهش به نفع مردان است
	زن	۱		۴,۸		
میزان تحصیلات (حسابداری)	دکترای تخصصی	۱۶	۲۱	۷۶,۲	۱۰۰	اکثریت مصاحبه شوندگان (۷۶ درصد) دارای تحصیلات دکترای تخصصی می باشند
	کارشناسی ارشد	۴		۱۹		
	کارشناسی	۱		۴,۸		
سابقه تدریس	بین ۱۵-۲۰ سال	۳	۲۱	۱۴	۱۰۰	کمترین سابقه تدریس ۱۵ سال و بیشترین سابقه تدریس ۴۲ سال
	بین ۲۱-۲۵ سال	۳		۱۴		
	بین ۲۶-۳۰ سال	۶		۲۹		
	بالای ۳۰ سال	۹		۴۳		
سن	بین ۴۵-۵۵ سال	۳	۲۱	۱۴	۱۰۰	کمترین سن ۴۹ سال و بیشترین سن ۷۶ سال
	بین ۶۵-۵۶ سال	۱۱		۵۲		

متغیر	شرح	فراوانی	جمع	درصد	جمع درصد	توضیحات
	بالای ۶۵ سال	۷		۳۴		
دانشگاه / محل تدریس	دولتی	۱۰	۲۱	۴۸	۱۰۰	اکثریت مصاحبه شوندگان (۴۴ درصد) عضو هیات علمی دانشگاه‌های دولتی هستند
	آزاد	۴		۱۹		
	غیرانتفاعی	۲		۹		
	سایر	۵		۲۴		
هیئت علمی / غیر هیئت علمی	هیئت علمی	۱۶	۲۱	۷۶	۱۰۰	
	غیر هیئت علمی	۵		۲		

تجزیه و تحلیل داده‌ها

روش تحقیق در پژوهش حاضر کیفی با رویکرد تحلیل محتوای کیفی می باشد، هولستی (۱۹۶۸) تحلیل محتوا را به هر تکنیکی که برای استنباط نظام مند و عینی ویژگی های خاص پیام به کار می رود، اطلاق می کند [۱۲]. در ادامه برابر شکل ۱ مراحل کدگذاری و مقوله بندی داده‌ها نمایش داده می شود:

شکل ۱. مراحل کدگذاری و مقوله بندی داده‌ها

در جدول ۲ مراحل تحلیل محتوای کیفی برای رسیدن به پاسخ سوال پژوهش ارائه شده است.

جدول ۲. مراحل تحلیل محتوای کیفی

گام	مراحل
۱	مشخص کردن مسئله پژوهش
۲	مطالعه منابع مرتبط و موجود با موضوع
۳	آشنایی با قالب های ارائه مطالب
۴	مفهوم پردازی
۵	تنظیم شیوه نامه جمع آوری داده‌ها و توجه به جنبه‌هایی از متن مصاحبه
۶	جمع آوری داده‌ها و بازبینی
۷	تفسیر داده‌ها و گزارش نویسی

منبع: [۵]

اعتبارسنجی و روایی

در این پژوهش، برای اعتباربخشی به مدل و نتایج پژوهش، از زاویه بندی «کنترل اعضا» و «معیار مقبولیت» کوربین و استراوس استفاده شده است. زاویه بندی استفاده از منابع متفاوت در تکمیل داده‌های کیفی، مصاحبه از افراد درباره موضوع تحقیق منابع گوناگون این حوزه هستند. بدین منظور، در این پژوهش نمونه‌ها از میان افرادی که در پیدایش، آموزش و توسعه حسابداری دانشگاهی در ایران نقش مهمی داشته‌اند برگزیده شدند. اعتبار عضو یا اعتبار پاسخگو زمانی رخ می‌دهد که پژوهشگر نتایج را برای دستیابی به قضاوت اعضا، به آن‌ها برگرداند [۵]. در این پژوهش به منظور اعتباربخشی به مدل پژوهش و اعتبار یافته‌ها، نتایج تحلیل و رمزگذاری پژوهش در اختیار ده نفر (۵ نفر از مصاحبه شونده‌گان و ۵ نفر خارج از مصاحبه شونده‌گان) قرار گرفت و نظر آن‌ها در خصوص رمزهای استخراجی از متون داده‌ها اخذ گردید. عموماً برچسب‌های مفهومی الصاق شده را با محتوای داده‌ها مناسب و معتبر تلقی نمودند. در رویکرد کیفی، اشباع نظری میزان نمونه‌ها را مشخص می‌کند و دستیابی به اشباع نظری گواهی بر اعتبار یافته‌های پژوهش است. در چارچوب توصیف شده برابر شکل ۲، تعداد ۲۱ مصاحبه صورت گرفته است و مصاحبه‌ها تا زمانی انجام شده است که اشباع نظری برای محقق حاصل شده است، چرا که طبق آخرین مصاحبه‌های صورت گرفته، داده‌های گردآوری شده مفاهیم بیشتری اضافه نموده است.

شکل ۲. گردآوری و تحلیل داده‌ها به طریق خط شکسته (زیگزاگ برای اشباع مقوله) [۲]

گردآوری داده‌ها	تحلیل داده‌ها		
نزدیک شدن به اشباع مقوله‌ها			
سومین مصاحبه	مقوله‌های بهبود یافته تر		به طرف اشباع مقوله‌ها
دومین مصاحبه	مقوله‌های بهبود یافته		
اولین مصاحبه	مقوله‌های مقدماتی		

مصاحبه‌های پژوهش حاضر در سال‌های ۱۳۹۸ و ۱۳۹۹ صورت گرفته است. کل زمان اجرای ۲۱ مصاحبه حدود ۲۵ ساعت و ۲۱ دقیقه بوده است که به طور میانگین هر مصاحبه حدود ۷۲ دقیقه به طول انجامیده است. بیشترین زمان مصاحبه ۱۲۸ دقیقه و کمترین آن ۲۹ دقیقه طول کشیده است. با توجه به هماهنگی لازم با مصاحبه شونده‌گان، مصاحبه‌ها در زمان و مکان مشخص انجام و با کسب اجازه از مصاحبه شونده‌گان و رعایت اصل رازداری و ملاحظات اخلاقی، مکالمات مربوطه با استفاده از دستگاه ضبط صدا، ضبط شد. در این میان تعداد ۲۰ نفر از مصاحبه شونده‌گان (۹۵٪) اجازه ضبط صدا را به محقق دادند و یک نفر از مصاحبه شونده‌گان (۵٪) اجازه ضبط صدا را به پژوهشگر نداد، لذا از مصاحبه انجام شده به صورت کامل یادداشت برداری انجام شد. در پژوهش حاضر، پس از انجام مصاحبه‌ها، صداها ضبط شده مصاحبه شونده‌گان چندین مرتبه مرور و سپس در محیط Word نسخه ۲۰۱۳ تایپ شد. سپس متون تایپ شده در نرم افزار مکس کیو دی ای نسخه ۲۰۱۸ پیاده سازی گردید. با توجه به حجم بالای متون پیاده سازی

شده مصاحبه‌ها، متن مذکور چندین بار مرور و در هر مرور مفاهیم جدیدتری از متن‌ها استخراج شد و برخی از مفاهیم استخراج شده تغییر یافته است، این مرورها به میزانی تکرار شده است که از نظر محقق مفهوم جدید دیگری از متون قابل استخراج نبوده است. پس از اتمام مرحله مرور متون، مفاهیم استخراجی، لیست شده و سپس مورد بررسی قرار گرفته است.

رمزگذاری و استخراج مقوله‌ها

در پژوهش حاضر، اطلاعات حاصل از مصاحبه‌های انجام شده طی سه مرحله رمزگذاری باز، محوری و گزینشی مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. در مرحله اول پس از تحلیل و رمزگذاری داده‌ها، تعداد ۷۰ مفهوم استخراج گردید. در مرحله دوم استخراج مقوله‌ها، پس از چند مرحله بررسی و بازنگری لازم، ارتباطات مقوله‌ها تحلیل شد و تعداد ۱۰ مقوله اصلی سطح اول و تعداد ۳۳ مقوله سطح دوم پایش و استخراج گردید. در ادامه برابر جدول ۳ نمونه‌ای در خصوص طبقه بندی مقوله‌های سطح اول و سطح دوم ارائه می‌شود:

جدول ۳. نمونه مقوله سطح اول و سطح دوم استخراج شده

مقوله اصلی	مقوله سطح دوم
لزوم توجه به توسعه آموزش کلیه گرایش‌های رشته حسابداری در ایران	لزوم تقویت و توجه به گرایش حسابداری مدیریت
	لزوم ارتقاء حسابداری بخش عمومی ایران
	پیشنهاد طراحی و ایجاد رشته جدید آموزش حسابداری در ایران
	گسترش گرایش‌های حسابداری مدیریت، مالی، دولتی، حسابرسی توسط انجمن حسابداری ایران
	برنامه ریزی گرایش و دوره حسابداری با در نظر گرفتن نیازهای مکانی و زمانی
	لزوم اهمیت آموزش در حوزه‌های مختلف حسابداری
	پیشرو بودن کشورهای منطقه در ریسک، حسابرسی داخلی و نیاز به تلاش ایران
	لزوم دریافت مجوزات رشته‌ای از دفتر گسترش جهت طراحی رشته‌های نو

با توجه به مطالب پیشگفته و اجرای فرآیند پژوهش حاضر و انجام مراحل سه گانه کدگذاری، در نهایت برابر جدول ۴ تعداد ۱۰ مقوله اصلی سطح اول مربوط به توسعه حسابداری در دانشگاه‌های ایران استخراج گردید.

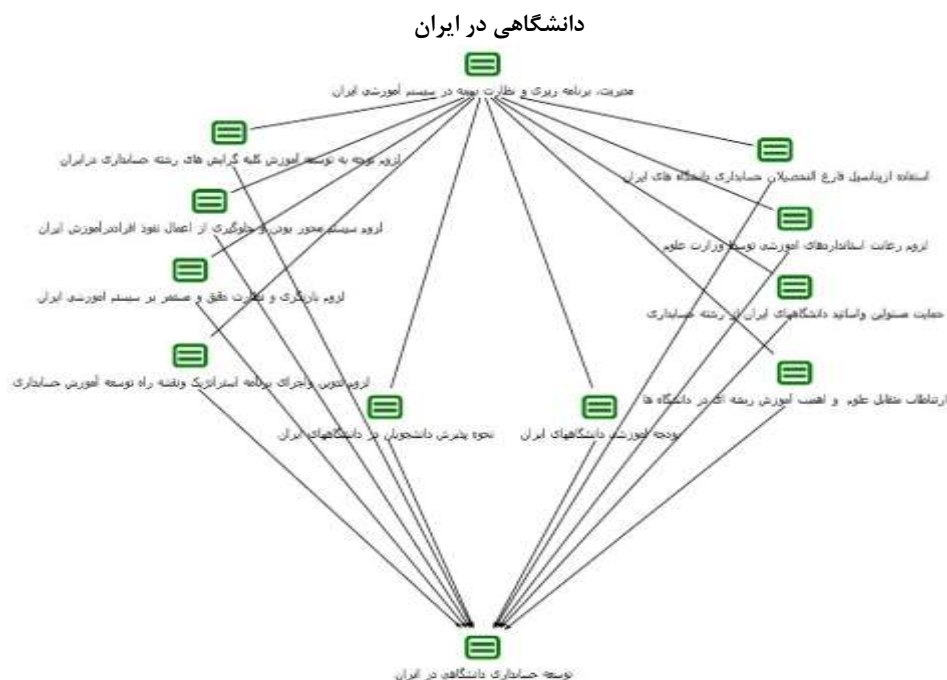
جدول ۴. مقوله‌های اصلی سطح اول استخراج شده

کد مقوله	مقوله اصلی (سطح اول)
۰۱C	لزوم توجه به توسعه آموزش کلیه گرایش‌های رشته حسابداری در ایران
۰۲C	لزوم سیستم محور بودن و جلوگیری از اعمال نفوذ افراد در آموزش ایران
۰۳C	لزوم بازنگری و نظارت دقیق و مستمر بر سیستم آموزشی ایران
۰۴C	لزوم تدوین و اجرای برنامه استراتژیک و نقشه راه توسعه آموزش حسابداری ایران
۰۵C	نحوه پذیرش دانشجویان در دانشگاه‌های ایران
۰۶C	بودجه آموزشی دانشگاه‌های ایران

کد مقوله	مقوله اصلی (سطح اول)
۰۷C	ارتباطات متقابل علوم و اهمیت آموزش ریشه‌ای در دانشگاه‌ها
۰۸C	حمایت مسئولین و اساتید دانشگاه‌های ایران از رشته حسابداری
۰۹C	لزوم رعایت استانداردهای آموزشی توسط وزارت علوم
۱۰C	استفاده از پتانسیل فارغ التحصیلان حسابداری دانشگاه‌های ایران

بر پایه تجزیه و تحلیل‌های انجام شده و اجرای مراحل رمزگذاری سه گانه، الگوی کیفی پژوهش و شبکه ارتباطات مقوله‌ها به شرح شکل ۳ ارائه گردیده است.

شکل ۳. شبکه ارتباطات رهبری، برنامه ریزی و نظارت سیستم آموزش عالی با توسعه حسابداری

تشریح مقوله‌ها و شبکه ارتباطات بین آن‌ها

با توجه به اظهارات مصاحبه شوندگان و تجزیه و تحلیل متون و شبکه ارتباطات رهبری، برنامه ریزی، نظارت بر سیستم آموزشی و توسعه حسابداری دانشگاهی در ایران، تعداد ده شاخص کلیدی شناسایی شده مرتبط با توسعه حسابداری دانشگاهی در ایران تشریح می‌شود:

لزوم توجه به توسعه آموزش در کلیه گرایش‌های رشته حسابداری

مصاحبه شوندگان تاکید بر توسعه و آموزش در کلیه گرایش‌های رشته حسابداری در ایران دارند. آنان معتقدند که، در کشورهای پیشرفته، برنامه ریزی و طراحی دوره‌های آموزشی با در نظر گرفتن نیازهای جغرافیایی، منطقه‌ای و زمانی انجام می‌شود. در دانشگاه‌های برخی از کشورها از جمله آمریکا، با یک سیلابس درسی آموزش حسابداری ارائه نمی‌شود. بنابراین می‌توان نتیجه گرفت رویکردها و استانداردهای

آموزشی در دانشگاه‌های غرب کاملاً متفاوت از یکدیگر می‌باشد و دانشگاه‌ها فلسفه آموزشی و پژوهشی منحصر به فرد خودشان را تدوین و پیاده‌سازی می‌کنند. مصاحبه‌شوندگان بر این باورند که، امروزه رویکرد دانشگاه‌های ایران وابسته به وزارت علوم، تحقیقات و فناوری می‌باشد. به عنوان مثال در حوزه حسابداری نفت و گاز در ایران، متخصصین خیلی کمی وجود دارد، لذا دلیل این موضوع این است که دانشگاه‌های ایران بر مبنای سیلابس درسی مصوب و یکسان آموزش می‌دهند، پس در این صورت نمی‌توان انتظار داشت، در ایران متخصصین حسابداری نفت و گاز وجود داشته باشد، زیرا آموزشی در خصوص حسابداری نفت و گاز در ایران ارائه نشده است. بنابراین می‌توان نتیجه گرفت برنامه ریزی آموزش عالی در ایران به عنوان یک سدی در جهت عدم توسعه رشته حسابداری عمل می‌کند. آنان معتقدند که، در ایران به حسابداری بخش عمومی کمتر توجه شده است و یکی از دلایل آن عدم استقبال دولت از حسابداری بخش عمومی است. همچنین حوزه حسابداری مدیریت در ایران مغفول مانده است. از سوی دیگر حوزه حسابداری مستقل در ایران توسعه قابل قبولی داشته است، ولی به حوزه آموزش و اجرای حسابداری داخلی کمتر پرداخته شده است. مصاحبه‌شوندگان باور دارند که، آینده حسابداری به دو عامل ریسک و حسابداری داخلی وابسته است و کشور ایران در آموزش هر دو زمینه ضعیف عمل نموده است. همچنین آنان تاکید دارند که، رشته مستقل آموزش حسابداری، طراحی و در دانشگاه‌های ایران آموزش داده شود.

لزوم سیستم محور بودن و جلوگیری از اعمال نفوذ افراد در آموزش ایران

مصاحبه‌شوندگان معتقدند که، نفوذ افراد در برنامه ریزی و نظارت آموزشی باعث شده است که تحولات نظام مند در حوزه آموزش ایران را کمتر شاهد باشیم، لذا می‌بایست بر سیستم محور بودن آموزش عالی در ایران تمرکز شود. همچنین نیاز است در سیستم آموزش عالی شایسته‌سالاری و شایسته‌پروری کانون توجه قرار گیرد. آنان تاکید دارند که، برخی از مدیران و مسئولین آموزش عالی کشور در سطح وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، دانشگاه‌ها و مدیران گروه‌های حسابداری دارای انگیزه و علاقه بالایی در حوزه آموزش حسابداری هستند و سعی بر ارتقاء و ارائه آموزش‌های باکیفیت دانشگاهی دارند، در نتیجه شاهد پیشرفت حسابداری خواهیم بود، عکس این موضوع نیز صادق است زمانی که مدیران و مسئولین توجهی به آموزش نداشته باشند، آموزشی بی کیفیت و بدون بهره‌وری خواهیم داشت. امروزه به علت کم هزینه بودن دوره‌های حسابداری، آموزش حسابداری توسط دانشگاه‌ها مورد استقبال قرار می‌گیرد و صرفاً رویکرد درآمدزایی غالب است، این موضوع اثرات جبران ناپذیری را بر پیکره آموزش عالی دارد که نیازمند توجه مسئولین آموزش عالی ایران می‌باشد. همچنین سیستم‌های آموزش عالی ایران کارائی لازم را ندارند و به صورت یک فرآیند و رفع تکلیف در حال اجرا می‌باشند، در نتیجه آموزش حسابداری در دانشگاه‌های ایران از این موضوع متضرر می‌شود.

لزوم بازنگری و نظارت دقیق و مستمر بر سیستم آموزشی ایران

مصاحبه‌شوندگان معتقدند که، کشور ایران فاقد یک سیستم آموزشی منطقی، پیشرفته و روش بهبود مستمر است. در گذشته اساتید حسابداری از کشورهای پیشرو به ایران می‌آمدند و در دانشگاه‌های ایران

تدریس می کردند و تبادل دانش حسابداری صورت می گرفت، ولی امروز به این صورت نیست و ارتباطات آموزشی و پژوهشی در سطح بین المللی تضعیف شده است. همچنین تحصیل و اخذ مدرک دانشگاهی در ایران بدون در نظر گرفتن نیاز کشور انجام می شود و دانشگاهها صرفاً اقدام به تولید مدرک می نمایند، به طوری که هر ساله حدود ۱۰ درصد دانشجویان پذیرش شده مربوط به رشته حسابداری می باشند. همچنین در برخی از دانشگاههای ایران سرفصل های آموزشی به صورت کامل آموزش داده نمی شود و بر مبنای نظرات مدرسان تدریس انجام می شود و بعضاً در برخی از دروس حسابداری مانند حسابداری میانه و پیشرفته، تعداد واحد درسی و زمان کافی تخصیص داده نمی شود. از منظر دیگر سیستم آموزشی ایران مبتنی بر حفظ مطالب و به صورت مکتب خانه ای و غیرکاربردی است. مصاحبه شوندگان اجماع نظر دارند که، امروزه جهت تحول و توسعه حسابداری در سطح عالی، تقویت انجمن علمی حسابداری، امری ضروری و اجتناب ناپذیر است. با توجه به اینکه در گذشته رشته حسابداری زیر مجموعه سایر رشته ها بوده است، با همت و پیگیری های انجمن حسابداری ایران اکنون، رشته حسابداری به صورت یک رشته مستقل می باشد و دارای اعضای کمیته برنامه ریزی است و علاوه بر اینکه اعضای کمیته برنامه ریزی حسابداری از اساتید این رشته می باشند، یک نفر عضو هم از انجمن حسابداری ایران در کمیته مذکور حضور دارد و برای رشته حسابداری تصمیم گیری می شود. مصاحبه شوندگان معتقدند که، نیاز است انجمن حسابداری ایران با حمایت وزارت علوم، تحقیقات و فناوری و با همکاری دانشگاهها، نسبت به ارزیابی کیفی آموزش و دعوت از اساتید و خبرگان تراز اول حسابداری و بهره گیری از تجربیات و دانش آنان در کمیسیون های مختلف نسبت به برنامه ریزی و نظارت آموزشی اقدام نماید. از سوی دیگر نیاز است ارتباط دانشگاه، با حرفه و صنعت تقویت شود و موانع و دلایل و مولفه های عدم ارتباط در وضعیت موجود شناسایی و رفع شود، لذا این موضوع همکاری و کمک جدی قوای مجریه و مقننه را می طلبد.

لزوم تدوین و اجرای برنامه استراتژیک و نقشه راه توسعه آموزش حسابداری ایران

مصاحبه شوندگان بر این باورند که، تدوین و اجرای برنامه استراتژیک آموزش حسابداری در راستای توسعه حسابداری ایران یک ضرورت است. آنان معتقدند بدون برنامه ریزی استراتژیک و مدون بلندمدت نمی توان به توسعه حسابداری دست یافت. مشارکت کنندگان در مصاحبه ها باور دارند که، در تهیه و تدوین برنامه استراتژیک توسعه حسابداری ایران می بایست مواردی چون توسعه کیفی آموزش های مرتبط با فناوری اطلاعات و تحول در روش تدریس فعلی و به کارگیری تکنولوژی و شیوه های نوین آموزش حسابداری، گسترش زیر ساخت های آموزشی، تاکید بر آموزش تئوری و عملی و ارائه مصادیق واقعی از محیط کسب و کار در دانشگاه، آموزش ضمن خدمت اعضای هیات علمی حسابداری، پژوهش در آموزش های حسابداری، توجه به آموزش تمامی گرایش های حسابداری، حمایت مالی و رفاهی از اساتید، نظارت کمیسیون تغییر و تحول حسابداری، افزایش دانش و مهارت دانش آموختگان، طراحی و استقرار مراکز مطالعه و توسعه آموزش حسابداری در دانشگاه های مجری، ادغام دانشگاه های بی کیفیت، استفاده از سیستم بهبود مستمر در آموزش و پژوهش حسابداری، تاکید بر نظام پایش، بازنگری و ارزیابی مستمر در موضوعات مختلف آموزشی، اخذ حمایت همه جانبه دولت در اجرای برنامه استراتژیک، تقویت نقش انجمن

های علمی و حرفه‌ای حسابداری به ویژه انجمن علمی حسابداری ایران، ایجاد مراکز متمرکز و فعال تهیه و انتشار منابع آموزشی حسابداری، مطالعه کتاب، افزایش مشارکت افراد مرتبط با آموزش و پژوهش حسابداری، ارائه خدمات آموزش حضوری و غیرحضوری حسابداری، ارتباط نزدیک دانشگاه و صنعت، طراحی و ایجاد رشته تحصیلی آموزش حسابداری، ترویج مباحث میان رشته‌ای و اخلاق در حسابداری، آموزش استانداردهای حسابداری، توجه به استانداردهای بین‌المللی آموزش حسابداری، تولید علم و گسترش مرزهای دانش حسابداری، برگزاری سمینار و همایش‌های حسابداری پر محتوا، ترسیم مسیر پژوهشی توسعه حسابداری، حمایت از طرح‌های پژوهشی و تخصیص دستیار آموزشی و پژوهشی به اساتید، ایجاد فرصت‌های مطالعاتی، جلوگیری از تجارت پایان‌نامه و پژوهش‌های حسابداری، تخصیص بودجه کافی، نظارت و کنترل عملکرد، تفکیک آموزش و پژوهش از سیاست‌زدگی، تجدید نظر مستمر در برنامه استراتژیک توسعه حسابداری مدنظر قرار گیرد.

نحوه پذیرش دانشجویان در دانشگاه‌های ایران

مصاحبه شوندگان باور دارند که، نحوه پذیرش دانشجویان جهت تحصیل در دانشگاه‌ها بر توسعه رشته‌های تحصیلی از جمله حسابداری تاثیرگذار است و وجود کنکور نقطه مثبت در پذیرش دانشجو در ایران است. با ایجاد دوره تحصیلات تکمیلی به ویژه دوره دکترا در دهه شصت تحولی عظیم در رشته حسابداری به وجود آمد. همچنین پذیرش دانشجویان از طریق کنکور کتبی و سراسری در ایران تا حدودی از استاندارد و کیفیت مناسبی برخوردار است. از سوی دیگر سوالات کنکور در سنوات مختلف تکرار می‌شود و دانشجویان نسبت به حفظ سوالات اقدام می‌نمایند و درک مناسبی از مطالب و منابع مورد آزمون ندارند. آنان معتقدند که، فرآیند ارزیابی داوطلبان مقطع دکترا در ایران در مرحله مصاحبه طبق تمایلات درونی مصاحبه‌کنندگان انجام می‌شود و نظرات اساتید در گزینش دانشجویان دارای سوگیری است. از سوی دیگر برخی از دانشگاه‌های ایران بدون آزمون و با رویکرد درآمد زائی دانشجو پذیرش می‌کنند. مصاحبه شوندگان اعتقاد دارند که، امروزه تعداد پذیرش دانشجویان دکترا افزایش یافته است، به طوری که در کلاس‌های دکترا شاهد حضور دانشجویان بیشتر از استاندارد (متغیر ۱۰ تا ۲۰ نفر) می‌باشیم. در مقابل، در کشورهای پیشرو غرب پذیرش دانشجو براساس نیازسنجی و به صورت استاندارد انجام می‌شود. با توجه به اینکه امروزه ظرفیت و تعداد پذیرش دانشجو در ایران افزایش پیدا کرده است، نیاز است قانونی مبنی بر پذیرش دانشجو براساس نیاز کشور و مطابق با زیرساخت‌ها و شرایط دانشگاه‌ها توسط قوه مقننه تصویب و توسط دولت عملیاتی شود، تحقق این امر مستلزم رهبری، برنامه ریزی و نظارت و نگاه ویژه دولت و مجلس شورای اسلامی است. طبق نظرات مصاحبه شوندگان، در دانشگاه‌های کشورهای پیشرفته مثل انگلستان هر دانشجویی که می‌خواهد وارد دانشگاه شود، در ابتدا می‌بایست یک سال در کالج تحصیل نماید و براساس معدل کسب شده، در یک دانشگاه دارای رتبه علمی برتر، متوسط و یا سطح پایین پذیرفته می‌شود. به طور کلی مصاحبه شوندگان اجماع نظر دارند که، وجود آزمون‌های مختلف از جمله آزمون‌های مربوط به جامعه حسابداران رسمی، کنکورها، استخدامی و کارشناسان رسمی

دادگستری در حوزه حسابداری، لزوماً منجر به تحول و توسعه حسابداری نمی‌شود و سایر عوامل درون دانشگاهی و برون دانشگاهی در این خصوص تاثیرگذار است.

بودجه آموزشی در دانشگاه‌های ایران

مصاحبه شونده‌گان اجماع نظر دارند که، بودجه آموزشی دانشگاه‌ها بر توسعه حسابداری دانشگاهی موثر است. دانشگاه‌های ایران به علت هزینه بالای برگزاری کارگاه دروس حسابداری، تمایل چندانی نسبت به برگزاری کارگاه‌های مذکور ندارند و بعضاً به صورت شکلی و بدون محتوا برگزار می‌شود. با توجه به اینکه بودجه آموزشی اکثر دانشگاه‌های ایران به ویژه برخی دانشگاه‌های خصوصی و یا دانشگاه‌هایی که در شهرستان‌های مختلف فعالیت دارند، محدود می‌باشد و پاسخگوی هزینه‌هایشان نیست، لذا از امکانات آموزشی پایینی برخوردار بوده و نمی‌توانند نسبت به ارائه خدمات آموزشی با کیفیت که مستلزم صرف هزینه است اقدام نمایند، در نتیجه منجر به ارائه خدمات آموزشی با کیفیت پایین خواهند بود و این موضوع هم عاملی در راستای تضعیف توسعه حسابداری ایران می‌باشد. در ادامه مصدافی از سخنان مصاحبه شونده ۰۸۸ درباره اهمیت بودجه و امکانات آموزشی ارائه می‌شود: "من یادم است خیلی وقت پیش ابتدای راه‌اندازی دانشگاه آزاد، یکی از واحدهای دانشگاه آزاد تهران به من گفتند بیا اصول حسابداری درس بده من رفتم آنجا و دیدم یک تابلویی در آنجا وجود دارد به اندازه ۱*۱ متر در آن موقع بودجه نداشتند و دبیرستان‌ها را اجاره کرده و کلاسهای دانشگاه آزاد را برگزار می‌کردند، امکانات و گچ نامناسب بود. در حقیقت گفتم من نمی‌آیم برای اینکه من می‌خواهم اصول حسابداری و کاربرد درس دهم و لازمه اش این است که یک امکاناتی به من بدهید، این امکانات در این کلاس نیست. تنها جایی که این امکانات را داشت و من با کمال میل می‌رفتم تدریس می‌کردم سازمان مدیریت صنعتی بود".

با توجه به مطالب پیش‌گفته لازم است دولت، بودجه آموزشی لازم را در اختیار دانشگاه‌های مجری رشته‌های تحصیلی به ویژه رشته حسابداری قرار دهد تا خللی در ارائه خدمات آموزشی با کیفیت وجود نداشته باشد. همچنین در خصوص احراز صلاحیت و اعطای مجوزات لازم به دانشگاه‌های خصوصی، بودجه و توانایی مالی دانشگاه‌های خصوصی مد نظر قرار بگیرد.

ارتباطات متقابل علوم و اهمیت آموزش ریشه‌ای در دانشگاه‌ها

مصاحبه شونده‌گان اظهار داشتند که، مجموعه علوم اجتماعی ارتباطات متقابل با یکدیگر دارند و لازم است ارتباطات مذکور در حوزه آموزش تقویت شود. از سوی دیگر ضرورت دارد آموزش‌های دانشگاهی به صورت پایه‌ای انجام شود. همچنین لازم است بر حوزه‌هایی از قبیل مالی، حقوق، کسب و کار، ریاضیات و اقتصاد و سایر موضوعاتی که با حسابداری در ارتباط می‌باشند بر اساس نیاز جامعه توجه شود و آموزش‌های لازم در دانشگاه‌های کشور به صورت تئوری و کاربردی ارائه شود. مصاحبه شونده‌گان معتقدند که، در صورت پیشرفت علوم اجتماعی، رشته حسابداری هم از این موضوع متأثر و توسعه خواهد داشت، زیرا حسابداری با علوم اجتماعی ارتباطات متقابل دارد. به عنوان مثال اگر در رشته حقوق و یا اقتصاد و غیره، تئوری و نظریه جدیدی ارائه شود، حسابداری هم از این موضوع متأثر خواهد شد و با توجه به تحولات مزبور لازم است دانشگاه‌ها و مراکز آموزشی، آموزش‌های لازم را در این خصوص برنامه ریزی و ارائه

نمایند. مصاحبه شوندگان بیان داشتند، زمانی که دانشجوی جهت تحصیل به مقاطع بالاتر راه می یابد، می بایست دانش، آگاهی و توانمندی لازم را در مقطع و رشته تحصیلی قبلی کسب کرده باشد و با چالش عدم آگاهی در مقطع جدید روبرو نباشد. طبق نظر مصاحبه شوندگان، آموزش حسابداری هم از این قاعده مستثنی نیست و مشاهده می شود دانشجویان فارغ التحصیل زمانی که در مقاطع بالاتر حضور می یابند، دارای ضعف اطلاعات پایه ای از قبیل ریاضیات، مالی، حسابداری صنعتی، تحلیل مالی و حتی اطلاعات اولیه در حد دیپلم می باشند.

حمایت مسئولین و اساتید دانشگاه های ایران از رشته حسابداری

طبق نظرات مصاحبه شوندگان، حمایت و پاسخگویی مسئولین و اساتید دانشگاه های ایران بر توسعه رشته حسابداری تاثیرگذار می باشد. کلیه افراد و قسمت های مرتبط با آموزش در دانشگاه ها از قبیل مدیران، برنامه ریزان، روسا، اساتید و مدرسان، مربیان، کارمندان، بخش آموزش و پژوهش دانشگاه ها در یادگیری و آموزش دانشجویان تاثیرگذار هستند. طبق نظرات مصاحبه شوندگان، مدیران وزارت علوم، تحقیقات و فناوری و دانشگاه ها از جمله کمیته های مدیریت، برنامه ریزی و نظارت آموزشی، روسای دانشگاه ها، دانشکده ها و مدیران گروه می توانند با انگیزه، خلاقیت، پشتیبانی، تدوین و اجرای برنامه های نوین آموزشی در توسعه رشته های تحصیلی دانشگاهی مفید واقع شوند. با توجه به اینکه دانشکده نفت یکی از مراکز آموزشی پیشرو در زمینه آموزش حسابداری در ایران است، حمایت و پیگیری تیم مدیریت این دانشکده موجب شد افرادی که از این دانشکده فارغ التحصیل شده اند در ارتقاء حسابداری ایران تاثیرگذار باشند، به طوری که در گذشته یکی از شرایط ثبت نام در دانشکده نفت، تحصیل و اشتغال همزمان در حوزه حسابداری بوده است. در ادامه مصداقی از سخنان مصاحبه شونده ۰۸۸ در این باره ارائه شده است:

" آقای ح. س (یکی از بزرگان حسابداری) با هدف پول کتاب نوشت، ایشان در کار عشق داشت. حالا اسم نمی برم یکی از انتشاراتی ها نزد ایشان آمده بود، آقای ح. س گفت که قیمت پشت جلد کتابها را پایین بیاور تا دانشجو بتواند کتاب را بخرد چرا اینقدر قیمت را بالا می زنی آن هم به شوخی و جدی گفت به نفع شما است هر چقدر قیمت کتاب بالاتر باشد حق تالیف شما هم بالاتر است برگشت گفت مرد حسابی من مگر دنبال حق تالیف هستم از اتاق بیرونش کرد گفت برو بیرون من دنبال حق التالیف نیستم من دنبال این هستم که دانشجوی حسابداری این کتاب را بخواند، یعنی اینکه با عشق کار می کرد و هدفشان آموزش بود" (۰۸۸).

مشارکت کنندگان در مصاحبه ها تاکید دارند که، در گذشته حسابداری به عنوان رشته ای قابل قبول همگان جهت تدریس در دانشگاه های ایران ناشناخته بود و با همت و پیگیری های اساتید این رشته و رفع مشکلات، مخالفتها و موانع مختلف، آموزش رشته حسابداری به صورت رسمی در دانشگاه تهران آغاز شد. امروزه برخی از دانشگاه های ایران که با دریافت شهریه از دانشجویان امور دانشگاهی را می گذرانند و وضعیت مالی و پیگیری امور و مدیریت ضعیفی هم دارند و دارای عملکرد آموزشی مناسبی هم نیستند و این موضوع بستگی به همت و تلاش تیم مدیریت و وضعیت مالی دانشگاه های مذکور دارد. مصاحبه شوندگان بر این باورند که، حمایت دانشگاه ها از اساتید هیئت علمی حسابداری ایران مناسب نیست و دغدغه های مالی اساتید هیئت علمی روز به روز در حال افزایش است و منزلت و جایگاه اساتید در ایران حفظ نمی شود.

لزوم رعایت استانداردهای آموزشی توسط وزارت علوم، تحقیقات و فناوری

مصاحبه شوندگان باور دارند که، امروزه استاندارد نمودن آموزش و اجرای آموزش باکیفیت جهت ارتقاء اثربخشی آن، تبدیل به یک ضرورت شده است. آنان تاکید دارند که، در آمریکا یک کمیسیون به نام کمیسیون تغییر آموزش حسابداری وجود دارد و به صورت مستمر و نو به نو مطالب جدید را به دانشگاهها ابلاغ می کنند تا در تدریس مدنظر قرار گیرد و دانشگاهها ملزم به رعایت مصوبات و ابلاغیه های کمیسیون مذکور می باشند، ولی در کشور ایران چنین کمیسیونی که براساس آن دانشگاهها براساس مطالب جدید آموزش بدهند، وجود ندارد. مصاحبه شوندگان اظهار داشتند که، سیستم کنترل کیفیت و نظارت آموزشی در دانشگاه های ایران وجود ندارد و این نقیصه می تواند با نظارت دقیق و علمی از طریق وزارت علوم، تحقیقات و فناوری رفع شود. البته تا حدودی کمیته برنامه ریزی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری سعی کرده است، استانداردهای آموزشی را حفظ کند، ولی کافی نیست. به طور کلی اگر رهبری و برنامه ریزی و نظارت آموزشی لازم در کشور اجرا شود، شاهد آموزش استاندارد و تعالی سه کارکرد اصلی نظام آموزشی در تولید دانش، انتقال دانش و نشر دانش حسابداری خواهیم بود.

استفاده از پتانسیل فارغ التحصیلان حسابداری دانشگاه های ایران

مصاحبه شوندگان معتقدند که، تعداد دانش آموختگان رشته حسابداری در ایران به صورت روزافزون در حال افزایش می باشد و باید از این ظرفیت استفاده نمود و با آموزش، پژوهش و کاربردی نمودن در عمل مشکلات مربوط به اجرا، را رفع کرد. همچنین لازم است فارغ التحصیلان حسابداری در مسیر درست هدایت و رهبری شوند. بسیاری از فارغ التحصیلان و محققان توانمند حسابداری در ایران، عضو هیئت علمی دانشگاهها و مراکز آموزشی و پژوهشی کشور نیستند و اساتید مذکور سرمایه های فکری در حوزه حسابداری می باشند که با رهبری، برنامه ریزی و نظارت علمی می توانند در راستای توسعه و پیشرفت دانش و پژوهش حسابداری ایران نقش آفرینی کنند، ولی در سطوح و چارت سازمانی مراکز آموزشی و پژوهشی، هیچ گونه امکانی برای حضور و فعالیت افراد مذکور وجود ندارد. ضرورت دارد قوانین و مقررات، ساز و کار آموزشی و پژوهشی در سطح کلان کشور تدوین، برنامه ریزی و عملیاتی شود تا دانش آموختگان و محققان حسابداری شناسایی شده و از تجربیات و دانش آنان استفاده شود. اگر این مهم محقق نشود آموزش های ارائه شده حسابداری توسط دانشگاهها، به صورت یک تهدید برای رشته حسابداری نمایان می شود و با دانش آموختگان بالقوه روبرو خواهیم بود.

جمع بندی و تفسیر نتایج

در پژوهش حاضر شبکه ارتباطات رهبری، برنامه ریزی و نظارت بر آموزش عالی و توسعه حسابداری دانشگاهی در ایران بررسی گردید. نتایج حاصل از تجزیه و تحلیل داده های طی سه مرحله کدگذاری شدند و در نهایت تعداد ده مقوله اصلی استخراج و شبکه روابط بین مقوله ها ارائه گردید. براساس ۲۱ مصاحبه و تجزیه تحلیل های انجام شده، مشخص شد که مقوله های ده گانه بر توسعه حسابداری در دانشگاه های ایران تاثیرگذار می باشند. امروزه توجه کافی به آموزش های حسابداری در دانشگاه های ایران در کلیه گرایش های مربوطه انجام نمی شود. همچنین آموزش های حسابداری با نیازهای منطقه ای و زمانی کشور مطابقت ندارد، به عنوان مثال لازم است در دانشگاه های مناطق نفت خیز و جنوب ایران بر آموزش حسابداری نفت و گاز تاکید شود تا امور اجرایی و صنایع از آموزش های ارائه شده منتفع شوند. همچنین ضرورت دارد رشته تحصیلی آموزش حسابداری در دانشگاه های ایران طراحی و به صورت رسمی آموزش

داده شود و بر موضوعات آموزش حسابرسی داخلی، ریسک پرداخته شود. سیستم آموزش عالی ایران فاقد نیازسنجی آموزشی، فاقد روش بهبود مستمر و سیستم محور بودن جایگاهی ندارد و مبتنی بر حفظ مطالب درسی و به صورت مکتب خانه ای اداره می شود. همچنین قدرت تحلیل مالی و اطلاعات و دانش پایه ای دانشجویان حسابداری ایران در حد پایینی است. در گذشته حسابداری به صورت سنتی استفاده می شد و با گذشت زمان با همت بزرگان حسابداری، رشته حسابداری به صورت رسمی در دانشگاه تهران راه اندازی شد و با ایجاد دوره های تحصیلات تکمیلی به ویژه دوره دکترا در دهه ۶۰ تحولی عظیمی در رشته حسابداری به وجود آمد. امروزه فرآیند ارزیابی داوطلبان مقطع دکترا در ایران در مرحله مصاحبه دارای سوگیری می باشد. همچنین اکثر دانشگاه های ایران در تنگناهای بودجه ای قرار دارند، به طوری که دانشگاه های کشور به علت هزینه بالای برگزاری کارگاه دروس حسابداری، تمایل چندانی نسبت به برگزاری کارگاه های مذکور ندارند و بعضاً به صورت شکلی و بدون محتوا برگزار می شود. لذا لازم است دولت، بودجه آموزشی لازم را در اختیار دانشگاه های مجری رشته های تحصیلی به ویژه رشته حسابداری قرار دهد تا خللی در ارائه خدمات آموزشی با کیفیت وجود نداشته باشد. همچنین در خصوص احراز صلاحیت و اعطای مجوزات لازم به دانشگاه های خصوصی عامل بودجه و توانایی مالی دانشگاه های مذکور، توسط دولت مدنظر قرار گیرد. حسابداری با علوم اجتماعی ارتباطات متقابل دارد، اگر علوم اجتماعی متحول شود، حسابداری هم از این موضوع متأثر خواهد شد. تحول و توسعه حسابداری در دانشگاه های ایران، مستلزم تدوین و اجرای برنامه استراتژیک جامع و نقشه راه توسعه آموزش حسابداری ایران، حمایت مسئولین و قوای مجریه، مقننه و همکاری دانشگاه ها می باشد. به طور کلی، نتایج پژوهش بیانگر این است که اکثر مصاحبه شوندگان از وضعیت و کارکرد ناقص سیستم آموزش عالی ایران و عدم اجرای استانداردهای بین المللی آموزش و عدم تحقق توسعه لازم حسابداری دانشگاهی در ایران و همچنین رهبری، برنامه ریزی و نظارت نامناسب آموزش عالی کشور نگران و ناخشنود می باشند.

نتایج برآمده از پژوهش حاضر درباره شاخص های دانش ضعیف پایه ای و فقدان آمادگی دانشجویان حسابداری و عدم حمایت رفاهی و مالی از اساتید با نتایج پژوهش آدلر، میلن و استرینگر [۲۱] همسو می باشد. همچنین یافته های پژوهش حاضر در خصوص تاثیر مثبت شاخص روش تدریس اساتید حسابداری بر توسعه حسابداری با نتایج پژوهش آدلر، میلن و استرینگر [۲۱] و تافور کارتنگ، کوفیپوکاگان [۳۱] مطابقت دارد. از سوی دیگر یافته های پژوهش درباره شاخص عدم تخصیص زمان آموزشی کافی در دانشگاه های ایران با نتایج پژوهش تافور کارتنگ، کوفیپوکاگان [۳۱] همسو می باشد. همچنین نتایج یافته های پژوهش در خصوص تاثیر با اهمیت شاخص آموزش فناوری اطلاعات و استفاده از فناوری و تکنولوژی های نوین آموزشی بر توسعه حسابداری همسو با نتایج پژوهش صالح [۳۰] و نوروش، مهرآذین، عساریان [۱۸] می باشد. از طرفی هم نتایج پژوهش حاضر درباره شاخص عدم توسعه کافی حسابداری در ایران با نتایج پژوهش دیانتی دیلمی [۹] مطابقت دارد. به محققان و پژوهشگران توصیه می شود در پژوهشی نسبت به بررسی تاثیر سایر مولفه های کلان تاثیرگذار بر توسعه حسابداری در دانشگاه های ایران از جمله سیاست، اقتصاد، اجتماعی، محیط و سیستم حقوقی پرداخته شود.

فهرست منابع

۱. اعتمادی، حسین. نیکخواه آزاد، علی. (۱۳۷۷). "شناسایی عوامل و موانع رشد آموزش حسابداری در ایران و ارائه برنامه کارا و کارآمد"، مدرس، شماره ۶، ص ۱۰۲-۱۲۱.

۲. بازرگان، عباس. (۱۳۹۱). **مقدمه ای بر روش های پژوهش کیفی و آمیخته**، رویکردهای متداول در علوم رفتاری، **نشر دیدار**، تهران.
۳. پیری سقرلو، مهدی. تحریری، آر.ش. حجازی، رضوان. (۱۴۰۰). "توسعه حسابداری در دانشگاه های ایران"، **بررسی های حسابداری و حسابرسی**، دوره ۲۸، شماره ۳، ص ۳۹۸-۴۳۴.
۴. پیری سقرلو، مهدی. تحریری، آر.ش. حجازی، رضوان. صمدی لرگانی، محمود. (۱۴۰۰). "تاثیر عناصر آموزش بر توسعه حسابداری در دانشگاه های ایران: تاریخ شفاهی"، **دانش حسابداری مالی**، دوره ۸، شماره ۱، پیاپی ۱۲، ص ۶۹-۱۰۴.
۵. توکلی، فائزه. (۱۳۹۶). **تاریخ شفاهی (مبانی نظری، روش شناسی)**. انتشارات سوره مهر (وابسته به حوزه هنری)، چاپ اول، ص ۱-۱۸۲.
۶. ثمری، عیسی. صالحی عمران، ابراهیم. گرائی نژاد، غلامرضا. یمنی دوزی سرخابی، محمد. (۱۳۹۲). "بررسی و شناسایی عوامل موثر در فرآند توسعه دانشگاهی در دانشگاه های دولتی ایران"، **فصلنامه مطالعات برنامه ریزی آموزشی**، سال دم، شماره ۴، ص ۶۷-۱۰۰.
۷. جامی، مجید. حسینی، سید مهدی. (۱۳۹۸). "موانع و مشکلات موثر بر آموزش و بکارگیری حسابداری زیست محیطی از منظر دانشجویان حسابداری"، **فصلنامه چشم انداز حسابداری و مدیریت**، دوره ۲، شماره ۱۰، ص ۱۳-۲۵.
۸. حساس یگانه، یحیی. (۱۳۹۴). "آموزش عالی حسابداری در ایران دیروز، امروز و فردا"، **مجله حسابداری**، شماره ۲۷۹. وب سایت انجمن حسابداران خبره ایران.
۹. دیانتی دیلمی، زهرا. (۱۳۹۹). "الگوی عوامل مؤثر بر بالندگی حسابداری در ایران"، **فصلنامه علمی پژوهشی دانش حسابداری و حسابرسی مدیریت**، سال نهم، شماره ۳۶، ص ۳۲۳-۳۵۸.
۱۰. رحمانی، علی. ملینا، بختیاری. ولی زاده لاریجانی، اعظم. (۱۳۹۹). "استفاده از استانداردهای بین المللی گزارشگری مالی در برنامه آموزشی دانشجویان رشته حسابداری در ایران". **مجله علمی دانش حسابداری مالی**، دوره ۷، شماره (۴)، پیاپی ۷۷، صفحه ۱-۲۳.
۱۱. رهنمای رودپشتی، فریدون. وکیلی فرد، حمیدرضا. رئیس زاده، سیدمحمدرضا. (۱۳۸۸). "تعیین اولویت ها و نیازهای آموزشی محتوای دروس حسابداری از دیدگاه دانشجویان"، اساتید دانشگاه، شاغلین در حرفه و ارایه الگویی موثر، **تحقیقات حسابداری و حسابرسی**، دوره ۱، شماره ۴، ۷۸-۹۸.
۱۲. سالارزاده امیری، نادر. هولستی، ال آر. (۱۳۷۳). **تحلیل محتوا در علوم اجتماعی و انسانی**. انتشارات دانشگاه علامه طباطبایی.
۱۳. فراستخواه، مقصود. منیعی، رضا. (۱۳۹۳). "عوامل مؤثر بر مشارکت اعضای هیئت علمی در سیاستگذاری آموزش عالی و برنامه ریزی دانشگاهی"، **فصلنامه پژوهش و برنامه ریزی در آموزش عالی**، دوره ۲۰، شماره ۴، ص ۵۳-۲۹.
۱۴. فرازی، عباس. صالحی عمران، ابراهیم. علیزاده ثانی، محسن. طبیبی، محمدرضا. (۱۳۹۵). "ارائه الگوی مفهومی برنامه ریزی راهبردی مبتنی بر زمینه دانشگاهی ایران"، **مجله آموزش عالی ایران**، سال هشتم، شماره ۳، ص ۵۱-۷۷.

۱۵. فتحی واجارگاه، کورش. رحمانی، رمضان. (۱۳۸۷). ارزشیابی کیفیت در آموزش عالی، **مجله راهبردهای آموزش مرکز مطالعات و توسعه آموزش علوم پزشکی بقیه الله (عج)**. سال اول، دشمارة ۱، ص ۲۸-۳۹.
۱۶. محمدیان، محمد. (۱۳۹۰). "توسعه دانش حسابداری: حسابداری به عنوان یک رشته علمی در دانشگاه". **دانش حسابداری**. دوره جدید، سال یازدهم، شماره ۴، ص ۷۴-۹۹.
۱۷. معروفی، یحیی. کیامنش، علیرضا. مهر محمدی، محمود. علی عسکری، مجید. (۱۳۸۶). ارزشیابی کیفیت تدریس در آموزش عالی: بررسی برخی دیدگاه ها، **مطالعات برنامه درسی**. دوره ۲، شماره ۵، ص ۸۱-۱۱۲.
۱۸. نوروش، ایرج. مهر آذین، علیرضا. عساریان، محمد. (۱۳۹۱). اختلاف نظرات میان مدرسان، حسابرسان مستقل، حسابداران شاغل و فارغ التحصیلان اخیر رشته حسابداری در رابطه با برنامه درسی مطلوب در دوره کارشناسی حسابداری، **تحقیقات حسابداری و حسابداری**. دوره ۴، شماره ۱۵، ص ۲۲-۴۱.
۱۹. همتی، حسن. ابراهیمی رومنجان، مجتبی. پرتوی، ناصر. (۱۳۹۳). بررسی و شناسایی نگرش حاکم بر آموزش حسابداری در دانشگاه ها (دیدگاه سنتی یا دیدگاه اخلاقی)، **تحقیقات حسابداری و حسابداری**. شماره ۲۳، ص ۱-۲۲.
20. Asonitou, S. (2015). "The Evolution of Accounting Education And the Development of Skills", 11th Interdisciplinary Workshop On Intangibles, Intellectual Capital And Extra-Financial Information, **Athens University of Economics & Business**, 1-12.
21. Adler, R.W., Milne, M.J. Stringer, C.P. (2000). "Identifying and overcoming obstacles to learner-centred approaches in tertiary accounting education: A study and survey of accounting educators perceptions. Accounting Education", **An international journal**, 9(2), 113-34.
22. Ainsworth, P. (2001). Changes in accounting curricula: Discussion and design. **Accounting Education**. 10(3):279-297.
23. Dewey, J. R. (1916). "Democracy and Education" (**New York, Macmillan**).
24. Elbayoumi, A. F. Awadallah, E. A. Basuony, M. A. K.. (2019). "Development of Accounting and auditing in Egypt: origin, growth, practice and influential factors", **Journal of Developing Areas**. Volume 53 No. 2 . pp 204-220.
25. Kapur, R. (2021). "Curriculum and Instructional Strategies: Fundamental in Achievement of Educational Goals", <https://www.researchgate.net>. pp 1-13.
26. Langenderfer, H. (1987). "Accounting Education's History- A 100-Year Search for Identity", **Journal of Accountancy**, 163 (5), 302-331.
27. Molla, A. S. Lee, Y. J. (2012). "How much variation is acceptable in adapting a curriculum?", **Journal of Education Research**, 6(1): 1-34.
28. Mezzacappa, D, Holland, H., Willen, L., Colvin, R.L., & Feemster, R. (2008). "Improving Leadership for Learning: Stories from the Field". from <http://www.wallacefoundation.org>.
29. Merino, D. B. (2006). "Financial Scandals: Another Clarion Call for Educational Reform-A Historical Perspective", **Issues in Accounting Education**, 21 (4), 363-381.
30. Saleh, Z. (2008). "Factors That Influence The Development of Governmental Accounting in Malaysia", **Journal of Accounting Perspectives**, Vol. 1, pp 57-71.
31. Tufuor Kwarteng, J. Baffour, K, P, Q. (2013). Quality in senior High School Accounting Education in China, **University of South Africa**, p 1-241.

The role of Leadership, Planning and Supervision of the Higher Education System in the Development of Academic Accounting in Iran

Mahdi Piri Sagharloo (PhD)

Ph.D of Accounting., Department of Accounting, Tonekabon Branch, Islamic Azad University, Tonekabon, Iran

Arash Tahriri (PhD)¹©

Assistant Prof., Department of Accounting, Faculty of Management, University of Tehran, Tehran, Iran

Rezvan Hejazi (PhD)

Prof., Department of Accounting, Faculty of Social and Economic Sciences, University of Alzahra, Tehran, Iran

Mahmood Samadi Larghani (PhD)

Assistant Prof., Department of Accounting, Tonekabon Branch, Islamic Azad University, Tonekabon, Iran

(Received: 14 January 2021; Accepted: 2 May 2021)

Objective: The purpose of this study is to explore some issues related to the role of leadership, planning and monitoring the higher education system in the development of academic accounting in Iran.

Methods: The research method of the present study is qualitative with the content analysis approach, interpretive research paradigm and research method from the perspective of exploratory purpose. The data collection method is a non-structured interview with 21 accounting professors who have played an important role in the emergence and development of academic accounting. Research interviews were analyzed in three stages of open, axial and selective encryption.

Results: The results led to the formation of a category communication network in which 10 main categories related to the development of accounting education in Iranian universities were identified and explained.

Conclusion: Findings showed that leadership, planning and supervision of the higher education system is very important in the development of Iranian academic accounting. Also, the realization of accounting development in Iranian universities requires the development and implementation of a strategic plan and roadmap for accounting development. According to the research findings of the development of academic accounting in Iran, the special support of the government and the collective participation of the country's higher education system, universities and higher education centers require accounting training.

Keywords: Accounting Education, Educational Leadership, Iranian Universities, Educational Planning and Supervision.

¹ arashtahriri@ut.ac.ir © (Corresponding Author)